

Előfizetési ár:

Vidéken: Helyt:
Évnyegyre 2 f. 50 kr. | Évnyegyre 2 f. 24 kr.
Félévre . . . 5 f. 40 kr. | Félévre . . . 4 f. 48 kr.
Eladás egyes számonként nincs.

HETILAP

Hirdetések és magánviták:

Hirdetések és magánvitákhoz minden izbeni
tác négy hasábos gar-
beiktatásnál még 10 pkr.
mond sora 3 p. kr., a bélyegdíj számitandó.

Az iparvilág, tudomány, művészet és szépirodalom köréből.

A lap tartalmát illető minden levél a SZERKESZTŐSÉG-
hez czinzendő, anyagi ügyeit vagy hirdetések tárgyazó pedig
a KIADÓ HIVATALHOZ.

Bérmegtelen leveleket csupán reudas levelezőnkől
fogadunk el.
Kéziratokat nem küldünk vissza.

Megjelen e lap jelen ivnyí alakjában minden szerdán
és szombaton dében.

Tartalom:

Tájékozási eszmék. *Dósa D.* — Mikép lehet a méh-
tenyésztést haszonnal üzni III. — Gazdasági eszkö-
zök és gépek. — A török birodalom. IX. X. K. L. —
Hírfüzér. — Felszólítás a gazdasági egyesület tag-
jaihoz. — Hirdetések.

Tájékozási eszmék.

Mióta ily tételről élünk, az időben egy
nagy szerűt ír kezdett előállni, melynek mint
egy chaosznak nincs élete. Nem virulnak ott
a jó s bal emlékezetek virágai, a szép lige-
getek, az illatos berkek, melyeken fennakad-
nak visszapillantásaink. Egy mély álmoként
tűnik el az egész, melynek csábító phoenomen-
jei sem jelennek meg.

Az alakulás fermentációjában élünk, hol
életünk még egy öneszmélet nélküli kábulat.
Bámészton tekintünk az új tárgyakra, ez re-
ményt nyújt, amaz visszarettent; s ezen bá-
mulat közt telnek el az évek a nélkül, hogy
e viszonyok közt még tájékozhattuk volna
magunkat.

Másként lesz hiszem majd, mikor a re-
formok alapműve letéve lesz, melyen basiroz-
va magunkat, az új téren s a teendők során
végig tekinthetünk, midőn tájékozva magun-
kat viszonyaink között, ismét neki ragaszkö-
dunk az életnek, mely most mint megjegyzém,
nem egyéb még egy folyton tartó kábulatnál.

Ez alatt a kormányintézkedések sebesen
haladnak előre, melyeknek iránya, ha jól ve-
hettük ki, a közös államipar. Az egyéni szor-
galomnak mindinkább a közzeható tér nyit-
tik ki, s rövid időn tán mint a csillagmír-
dok élete a világosságban, ugy a millio pol-
gároké a közállam virágzásában fog jelentkezni.

Eddig máskép volt. Több jöllétet birtak
az egyének mint az állam, s bár ez állítás
sajátágosnak tessék is, bár állítottott légyen
elvül fel, hogy az egyéni jöllét a közjöllet-
ben nyilatkozik, ha szigoruan számot vetünk,
fel kell ismernünk ezen különbséget.

Mi fogja megnyitni hazánkra nézve a bő-
ség szaruját, az élvezett egyéni, vagy a tán
állami vagyonosodás? Ezen kérdést az idők
tapasztalata döntendi el. Az emberiség lehet
boldogabb, de vajjon a magyar nemzet az
lesz-e? Lehetnek viszonyok, hol a köznek
érdeke az individualitás egész életét elnyeli.
De épen ez a kérdés az, mely nemzetünknek
induló pontjával kell hogy szolgáljon. Felfogva
józanon helyzetünket, épen ezen viszonyok
kártékony hatását kell megelőznünk, és a mi-
dön a mult évek emlékezete csak chaosként
lebeg előtünk, eszméljünk a jövőre, midőn e
chaosz egy új viránynya alakul, melynek cél-
ja lesz az állam közfelvirágzása. Ezen új vi-
lágban nemzetünk korábbi jelentékenységet
csak a több népfajokkal versenyző életreva-
lóság, és a helyzet bölcs felfogása által tart-
hatja meg.

Tagadhatlan, hogy épen népfajunk fela-
data legnehezebb az egész államban; mert e-
lőttünk kettős cél áll, igen ott áll a közfel-
virágzás mellett a nemzetiség célja, mely
müden simpathiáktól árván, saját biztosítékát
csak a kis magyar nemzetben lelheti. A ger-

mán fajnak elég biztosítékot nyújt Középeuro-
pa atyafisága, a szlávoknak egy óriás hatalom
kacsintgatásai; nekünk a birodalom népei közt
nemzetiségünk érdekében minden biztosítékunk
önmagunkban és soha nem lankadandó lelke-
sültségünkben áll. És feladatunk épen azért
nehéz, mert míg más fajok hatalmas simpa-
thiáknak vetve hátukat, a közvetlen egyéni
előmenetelért küzdhetnek, nekünk saját egyé-
niségünkben felül nemzetiségünk egyedisége
mellett is küzdenünk, lelkesülnünk, áldoz-
nunk kell.

Egy közös lobogó alá kell állania az e-
gész nemzetnek szilárd elhatározással, nélkül-
lözéssel s rendíthetetlen kitarással, egy közös
zászló alá, melynek feliratául ez idők az
„ipart, nemzetiséget“ tűzték elének. Ezen zász-
ló alatt lelkesülten küzdve, ha nem is az egy-
kor birt vagy álmottot nemzeti nagyság; de
az önfentartás terén megállhatunk.

Ez a mi teendők iránya, s kérdés, e-
zen irányra mennyiben birünk kulcsal a je-
lenleg alakuló viszonyok között

A kormány csak önmagát, vagyis minek
ő képviselője, a közös államot szervezi, erős-
biti, szilárdítja. S ott, hol a nagy ur jó gazda,
a szegény elvesz, ha nem iparkodik, míg el-
lenben az iparkodó a jó gazda által nyitott
csatornákon önmagának tühertöbb sorsot te-
remt. De a közállam szervezésével mulhatlan
kapcsolatban áll: annak felvirágzása alapját az
egyének éllhető állapotában biztosítani. És így
bizton remélhetjük, hogy midőn a kormány a
közérdek szervezésével utat nyit az egyéni
iparmozzanatokra, egyszersmind azon eszkö-
zöket a kor igényei szerint rendezzi, melyek
az egyént ipara által a közre hathatni képe-
sítsek.

Ha például a közlekedési utvonalak, vas-
úthálózatok, folyam szabályozások által a kor-
mány az államgazdaszat érdekeinek megfelel-
intézkedni fog kérdésen kívül a gyár vállala-
tok, a gabonatermelés, marhatenyésztés érde-
keinek is lendületet adni, melyek által ezen
közlekedési vonalok igénybe vétessenek.

Mert hiában állanak ott a vasutak, ha
nem volna szorgalmas nép mely azt felhasznál-
ná, s a befektetett tőkét ezen közvetöle-
ges adó által kárpótolja.

Ezen oszmékben helyezem én jövőnk re-
ményeit.

Erdély és Magyarhon főként a gazdaszat
és marhatenyésztés előnyeiére támaszkodhatik,
s ezen iparágak szerencsés kezelhetése felöli
reményeinkre a kormány már is részint meg-
tette, részint biztosította a legelső szükséges-
séget, mi ez idők viszonyai szerint a bukás-
tól megmentett; és e két intézkedés, melyben
megmaradásunkat helyezem, a moratórium és
a jobbágykárpótlás. E két intézkedésben egy
oly szilárd alapot birunk, melyen legalább
addig megállhatunk, míg birhatni fogjuk az
ezeket mulhatlanul követendő intézkedés ja-
valmát, mely intézkedést én a közhelyek fel-
osztásában és a commassatióban reménylek.

Ha commassált birtokaink leendenek, gaz-
daszatunkat a farmrendszerre fektetjük, s ez
minket meg fog tartani. Különbén nincs gaz-
daszatunk. Commassatio nélkül nincs életünk,
s nyakig fogunk esni a koldusrongyok közé.
A commassatio most oly nagy szó, minő so-

ha sem vala; ezt észlelik az eszmék, de mé-
lyen érzik a tapasztalat emberei.

A magyar birodalomban a commassatio
lehet csak is kulcsa azon industrialis térnek,
melyen a közös monarchia többi népeivel ver-
senyt futhatunk. Ez a mi jövődó iparunk s
egyéni felvirágzásunk alapköve.

A mi teendők másik nagyszerűbb ol-
dalát, nemzetiségünk fentartását, sőt lehető
továbbemelését illeti, e részben is leghaték-
tér nekünk fenn a kormányintézkvények. S ezek
között mindenek fölött ajánlatosnak vélem mi-
nél több hitbizottmányok (majoratusok) léte-
sítését, s az apróbb birtokoknak is minde-
nek fölött a férfigrai szabályozását. És e
perczen sietve kell határozunk; két év még
a miénk, melyben nemzetiségünk biztosításá-
ra erőteljes lépéseket tehetünk. De minden
intézkedési formák csak ugy tarthatnak meg,
ha lelünköl soha ki nem hal a nemzetiség
szerelme, ha irodalmunk s nemzeti vállalataink
gyámolítására saját nélkülözésünkkel is mindig,
minden alkalommal áldozni készek leszünk.

Dósa D.

Mikép lehet a méhtenyésztést haszonnal üzni?

III.

Mire kell ügyelni a méhek kezelé-
sénél?

1. A méhtenyésztésnél. Méhet az
ember méz és viasz kedvéért tart, vagy hogy a
vén kasokat s néha rajokat is eladván, pénz
csináljon belőlök, minthogy ezen az uton al-
kalmas vidékeken és kellő kezelés mellett szép
menynységű pénzösszeget szerezhethet a gon-
dos gazda. A méhtenyésztés üzésénél legtöbb
esetben sokkal kevesebb függ a szerencsétől,
mint közönségesen hiszik, hanem függ csak
nem minden azon szakismerettől, mely kalau-
zul szolgál.

Kétféle módja van a méhtenyésztésnek,
egyik a rajoztató, másik a mézeltető vagy ma-
gazinos mód.

A rajoztató módnál a méheket két ka-
sokba fogják, s ha tavasszal a lépet le egé-
szen az álló-deszkáig építék, nem tesznek alól
pótlást a kas nagyobbitására, mi által kény-
szerülnek mintegy, hogy a rajzásra a készü-
letet mielőbb megtegyék. A méhtenyésztés ezen
módja csak az oly helyekre nézve, és az oly
években ajánlható, melyek méz dolgában gaz-
dagok és a hol és mikor a méhek nyár vé-
gen és őszön át jó legelőre találhatnak.

Hol az az eset nem fordul elé, izzón a
gazda mézelő, vagy gazagos méhtenyész-
tési módot, azaz, ha méhei kasaitok megtöl-
tötték léppel és mézzel, tegyen alól legott pótl-
lékot, hogy legyen méheinek a további lép-
csinálásra és mézgyűjtésre üres helyök; mert
különbén rajzásra ingerli, és ha akkor nyár
végén és őszön át a rajok nem kaphatnak táp-
lálékot, a tél folytán mind az anyakások, mind
a rajok nagyobbara elpusztulnak, ha csak nem
étezik.

Azonban a kasok nagyításával nagyon
nem kell sietni, hanem csak akkor kell hozzá
nyulni, ha a lépek mind szélességben mind

vastagságokban kellőleg ki vannak készítve; különben sok méz helyett csak kevés viaszat kap az ember.

Legbiztosabb eljárás az, hol a vidék mézelés tekintetében nem kitűnő jó, hogy a jó mézelő tavaszokon néhány kast rajzásra szánunk, a nagyobb részt a magazinós mód szerint kezeljük; ezek közül is némelyek szint-egy rajozhatnak, mint a rajzók közül némelyek raj nélkül hagynak. Az oly kasok, melyek ném rajznak, közép jóságú években is csak annyit képesek gyűjteni, mennyi évi táplálásra szükséges.

Akár mely méhellenyészési módnál a főszabály az, hogy marciustól kezdve májusig a nemzést és az ifju nemzedék kifejlését lehetőleg előmozdítsuk, hogy májusban számos jó erőben lévő nép legyen akár a rajzás akár a mézgyűjtés eszközésére, a mit jó teletetés mellett legbiztosabban czélszerű, ha nem is gazdag, de gyakori étetés által érhető el.

2. A méhek tisztításánál tavasz kezdetén. A méhek téiben nem merednek meg, mint sok más rovarok, hanem összehúzódva a lépházakban élnek, hol azon mézzel táplálkoznak, melyet az előbbi évben gyűjtöttek. A főlemészett méz egy része testökben marad emésztés gyanánt, a mi rajjok nézve, ha három-négy hónapig nem repülhetnek ki, hogy magukat kiürítsék, gyakran nagyon alkalmatlan; minthogy azt a tisztaság szeretete tekintetéből mind addig testökben tartják, míg kedvező meleg időjárása kirepülést lehetségessé teszi. Ha a kas belől gözös és nedves, és a főlemészett méz vizes volt, az emésztet a méhekre nézve annál alkalmatlanabb. Ha a hideg sokáig tart, némelyek, hogy tisztítsanak, megpróbálják a kibuvást, s a lyuk körül elpusztulnak; ilyenkor a kas belsejének nagyobb részét a léppel együtt bopiszkolják.

Szép meleg idő alkalmával a tisztíthatás tekintetéből a járó-lyuk kinyitása által szabad járást kell engedni a méheknek, a tanya előtti óra vagy hideg földre lehulló méheket fel kell egy papírosba szedni, s abba zárva egy meleg szobában vagy a kezek közt meg kell melegíteni s a méhtanyán ki kell bocsátani, hogy kasaikba repülhessenek.

Jó, ha kora tavasszal, mikor már reggel kezd mutatkozni szép nap az általános tisztítások kedvéért kibocsátásra, a régi deszkát a kas alól kivesszük és tisztával cseréljük fel; a kivettelt megtisztítva más kas alá megint lehet használni.

A deszka kivételek meg kell vizsgálni, ha vajjon a megdöglött méhek között nincsen-e anya is? nincsenek-e ujon született méhek is? mert ez mutatja, hogy van-e már költve a kasban; továbbá, hogy a viaszroncsalék színe milyen? hogy nincsen-e a lehányt lépházakban élvezhetlen méz? ez utolsó esetben legott vizes mézzel meg kell étetni a méheket.

A jó méh már a tisztítás első napján hozza fog, hogy lépét az új nemzedék számára megtisztítsa; a megdöglött méheket, megromlott mézport stb. kezdi kihordani.

Ha valamely kas nem fog tisztítható, midőn a mások már szorgalmason dolgoznak, után kell nézni, ha nincsen-e megdöglött, vagy éléhezve? nem zárták-e el a megdöglött méhek a kijárást, és illő módon segíteni. Estvére a kijárást korlátozni kell. A deszkát gyakran meg kell tisztítani, mert az által sok munkától kiméjük meg a méheket, sőt némelyeknek az életét is megtartjuk.

3. A méhkasok megmetszésénél. Április elején vagy végén, a mihelyt a tavasz beálltával jó legelője van a méheknek, meg kell a méheket metszeni, s ha felesleges méz van a kasban, lépesmésztet is kivenni. Ezen munkát reggeltől délig kell végezni meleg időben, hogy a kirepülő méhek meg ne fagyjanak. A lyukon kibocsátott füst által a méheket előbb felhajtjuk a lép közé s a kedvöket a marásra elveszszük. A kas az alatta lévő deszkával elviszszük állásáról néhány lépésnyire, ha csak lehet árnyas helyre, itt a deszkát el-

veszszük, hogy a lép alsó felét megszemlélhessük.

Ha a lépek tiszták a penésztől, csak hegyeiket és széleiket kell kevésbé levágni. Az oly tiszta lépdarabokat, melyek dolgozó méhek házaival birnak, a molytól tisztán megörizve megtartjuk a rajok befogására szánt kasok számára. A herelépeket, melyeket jóval nagyobb házaikról ismerhetni meg, oly mélyen vágja le az ember, mint csak lehet a méhektől és a már tojásban vagy kelésben lévő ifju nemzedéktől. A tojás az öblös barna fedéllel bíró lépházakban van. Ha a nagyobbára sárga színű fedél lapos, a lépházban méz van. A megromlott lépeket kimélet nélkül ki kell vágni. A tojással bíró lép azonban egy más szembe álló léptől védve maradjon. Ha a házak fénylő tiszták, tojás befogására szánvák. A részekre osztható kasoknál a szükség feletti pótléket el kell venni.

Ha ezen munkát ideje alatt a méhek már legelőre járnak, a kezelés alá vett kas helyébe egy más hasonló üres kast kell tenni, hogy a hazatért méhek ne üssenek más kasra. A füst ügyes alkalmazása mellett a méhek nem háborítják a működőt. Ha a metszés után hideg idő találna bekövetkezni, a megmetszett méheket védeni kell a hideg ellen.

4. A mézvételeknél. Ha valamely kasban súlyából itélve fölösleges méz van, a metszéssel a mézvételel is össze kell kötni; erre a legalkalmasabb idő a tavasz, kivéve azon esetet, ha valamely kas ősszel annyira gazdag, hogy minden kas nélkül lehet belőle mézet venni, kivált ha a kas részekre osztható, úgy a nélkülözhető mézet minden megzavarás nélkül kivethetni; a részekre nem osztható kasokból ősszel soha sem kell lépét kivágni.

A mézvételel tekintetéből a kast a metszés után mindjárt deszkájára téve fel kell állítani egyenesen; a felső ajtót kissé fel kell nyitani, s azon lassanként füstöt kell a kasba fűni, hogy a metszés alkalmával a lépek közé felhajtott méhek most leszoruljanak; ekkor az ajtót egészen le kell venni vigyázva arra, ha vajjon nincsen-e rajta az anya, s újból sűrű füstöt kell a lépek közé fűni.

Ha a kas részekre osztható, s a legfelső részben lévő mézet a méhek kára nélkül kivethetni, azon esetben az oldaloktól a lépét egy hosszú kés segélyével a közelebbi kas részig el kell választani, erős füstöt kell a kasba fűni, s a legfelső részt fölemelni; a mézlepek kitarva maradnak, melyeket egymás után könnyen kivághatni, egy segéd folytonosan a füstrel gondoskodván. Az ajtót a munka végeztével újból felszegezzük, vagy nehezséke kövel lenyomtatjuk.

A részekre nem osztható kasoknak most egyik, majd másik felőlől vágja ki az ember a lépesmésztet a lépvágó-kés segélyével, hogy a lép folytonosan ujjaljon; ha fenn és szélyen egyszerre kell e munkát végezni, az eljárás könnyű; Ha a méhez csak alólról lehet hozzájutni, mint pl. az ajtó nélküli kasoknál, azon esetben a kast egy kar nélküli négy lábú szék lábai közé kell tenni, s elébb a viaszat, az után a mézet kivágni.

A részekre nem osztható kasokból jókor kell a mézet kivenni, míg a szaporítás nem számos, mert ez a munkát vagy lehetlenné teszi, vagy nehezíti. A füstöt csak ha nélkülözhetlen, kell használni. Inkább kevés mint sok mézet kell venni, kivált ha rajt is várunk. A népes kasoknak több mézre van szükségük, mint a szegényebeknek. Mézet nem kell elhullatni. Egy pár óra mulva a kast le kell tapasztani, és kicsi kijáró lyukat hagyni, rablás elleni óvszerül.

Gazdasági eszközök és gépek.*)

A legközelebbi múlt őszi terményárlatol t. Hajnik János urad. felügyelő ur által felállított

*) Lásd Hetilap 13. sz.

kettős ekéről lapjaink utóbbi számban megjegyeztük, hogy ezen eke szerkezetének lényegére nézve szinte a Zugmayer-féle typut viseli magán, csak hogy az egyes ekereszek kisebb dimenzióval birnak.

Ezen ekéről lapjaink utján több oldalról sok dícséretes elmondattak már. A próbaszántáson 6 hűv. mélyen 5 mázsa 30 font erővel jól dolgozott, s egy épen jelen volt practicus gazda állítása szerint azzal—meglehető kö-töttségű földön—még mélyebb munkát is lehet tenni.

Gazdasági eszközöknél kétségkívül a gyakorlati használhatóság levén legerősebb argumentum, adjuk ime azon nézeteket, melyek a kettős eke érdekében többek részéről nyilvánultak.

Mindenek előtt Hajnik János ur szavairól kell megemlékeznünk, ki a kettős ekének leg-buzgóbb terjesztője, s kinek folytonos figyelemmel kísérés s eszközésbe vett javítások után jelenleg immár egy jóval tökéletesebb szerkezet sikerült Czenken. Ugyanis a két mellék gerendely gyengéje az által lön elmellözve, hogy a főgerendely hosszabbra vétegett, s a két mellék gerendelylivel erősebben összefog-laltatott. Azon hiány pedig, miszerint gazos, trágyás vagy igen szivós földben a hátulsó eke előtt—az első ekének végig nyúló gerendelye miatt—szántás közben a föld gyakran összetolult, tökéletesen elhárított az által, hogy az első ekének gerendelye megrövidített. Végül azon nevezetes előny, miszerint a kettős eke—nem nagyon kötött földben—parlag vagy tarlószántásra is alkalmazható legyen, életretet az által, hogy minden egyes eke elöibe csoroszlya lön alkalmazva, mely—mint az egyes ekénél—a földet előbb egykissé meghasítja, s a tiszta, könnyebb szántást elősegíti.

A kettős eke tapasztalt czélszerűsége mellett szól a többi közt, hogy az ér di urad-alomban 20 darab kettős ekével 350 hold tiszta ugarföld kétszer keverőre t. i. és vetőre, ezenfelül 180 hold zöld ugar (zabos búkköny) szinte kétszer, végre 170 hold lóherés második szántása vetés alá egyszer, s így összesen két szántással 1230 hold szántott meg. A pontosan vezetett erő-felhasználási kimutatás szerint a fentebbi munkát 468 két-ókrós fogat végezte, s így egy ókrós fogatra esett átlagosan 2 hold s 650 □ öl szántás.

Ha felveszszük, hogy egy 2 ókrós — erőben lévő—fogat, nyári időben egyes ekével naponta megszánt 1 1/4 holdat, szeptemberben pedig 1 1/2 holdat: szükséges lett volna a fentebbi szántásra, és pedig

530 holdnak nyári szántására	354
700 " " "	560
összesen	914

két ókrós fogat; e szerint meg volt kimélve, s más munkákra megnyerve a kettős ekék alkalmazása által 446 két-ókrós fogat, melynek helybeli legkisebb értéke 1 ft 36 krjával pp. számítva, teszen 713 ft. 36 kr pp., következésképp a 20 db kettős ekének beszerzési ára (16 pftjával 320 ft. p.) már az első évben kétszeresen megtérített, holott ezen ekék egy kis gond s figyelem mellett 8—10 évig is elszolgálatnak.

De Czenken is oly feltűnő eredménnyel alkalmaztattak a kettős ekék, hogy miután az őszi vetésre kijelt földek ezekkel megkeverve, s utóbb vetés alá megszántva lettek, az elvetett mag harmad, sőt negyed szántásba került aránylag igen kevés erővel, mert körülbelül 800 hold őszi vetés 40 két ókrós fogat által — több esős napok okozta hátráltatás mellett — korán bevégeztetett, miután egy fogat naponta a keverésnél három, a vetőszántásnál pedig két és fél holdat kiszántani képes volt.

Hasonló megelégedéssel találkoztunk nem rég Fejérmegyéből is, honnan közöl írja, hogy kettős ekékkel gyorsan és kívánsága szerint végezte az őszi vető szántást, mert a földnek nem kis mértékben kell gazosnak vagy hantotnak lennie, hogy a kettős ekéket legalább

is oly a
gyes fa
szép eg
megford
szének
melyek
mentő s
ökör kö

Ugy
ket meg
datársun
nosságár
tős ekét
elviszi,
tökéletes
sára kü

kettős e
csak hogy
szítve le
kal munk
de az eg
nebb áll.
kásos ö

két kettő
rulván n
rők, mig
hatók. S
két ekén
ekénél is
egyvasz

kivált ha
ősi nap
bővebben
ajánlatos
szeti tis
szántást,
gyök és
oldalozna
szokták,

lésezt ne
valamit.
A gy
vező szin
gazdákra
zép kötő
nyon mé
képen teh

Egyé
meg, hog
talánosab
sett módo
mu megre
ekék fő a
kevasat é
nagyban
tán — te
sével —
vagy két
elkészítet

ragó s k
magától ö
távolságok
Egy
ken talyig

Asz
és nyelv.
játóság al
A pé
ban rendit
folyásokna
pant hátrán
Konstanczi
zel nem bi
aranyat ug

A szá
tokban, ö
vagy lé, n
hanem ezü
áll a két p
juskus s az
A pié
pénzkint pa

számában
rkezelének
féle typut
ekerészek

bb oldalról
aszántáson
erővel jól
practicus
hetős kö-
tái is lehet

ül a gya-
ebb argu-
melyek a
ról nyil-

szavairól
ének leg-
os figye-
javítások
életesebb
ét mellé
mellözve.
teitt, s a
sszefog-
gazos,
hátulsó
geren-
gyakran
az által,
dítettett.
a kettős
ag vagy
életrelett
be cso-
z egyes
asítja, s

erősége
di ura-
0 hold
vetőre,
kköny)
második
sen két
nyomat
ezte, s
2 hold

rös —
ekével
erben
lna a

354
560

914

mélve,
ekék
lynek
il pp.
zöleg
jával
resen
gond
tnak.
nyel
n az
ver-
az
ásba
kö-
fo-
lta-
egy
tő-
tani
em
gy
int
nek
n-
hb

is oly sikerrel ne használhassuk, mint az egyes faekéket. Továbbá szinte a kettős eke szép egyforma munkát tesz, a földet szépen megfordítja, s a magyar gazdák nevezetes részének azon hibája ellen, hogy a magot igen mélyen szokták alászántani, a kettős eke jó mentő szer, mert nem jár mélyen, s így két ökor könnyen elbírja.

Ugyan ily értelemben tudósított bennünket még harmadéve egy másik iparkodó gazdatársunk a kettős ekéknek practicus hasznosságáról, ki szinte azt találta, hogy a kettős ekét két középszerű ökor is épen úgy elviszi, mint az egy-vasú, s miután a földet tökéletesen megforgatja, őszi vetés alászántására különösen czélszerű, de szerinte lehet a kettős ekét keverő szántásra is alkalmazni, csak hogy erre a földnek szépen el kell készítenie, s habár az 5 és 9 vasút irtókkal munka gyorsaságban nem mérkőzhetik is, de az egyvasu ekénél e tekintetben jóval fennebb áll, úgy, hogy az egyes ekékkel szokásos öreg barázdájú vető-szántás mellett is két kettős eke három egyvasut pótol, ide járulván még, hogy amannak barázdái szép aprók, míg emezé fogasolás nélkül nem is hagyhatók. S jöhet ezen különbség egy vagy két ekénél nem oly feltűnő, amide csak hat ekénél is 18 napi vető szántás mellett, 54 egyvasu ekét pótolván, a nyereség tetemes, kivált ha tekintetbe vesszük, hogy a szűk őszi napokban ily módon egyéb dolgainkra is bővebben jut idő általa. A kettős eke tehát ajánlatos mindazoknak: 1) kik lazább természetű tiszta földeket bírnak; 2) kik minden szántást, alkalmatos mozgás után, a görönnyök és barázdák elegyengedése végett megoldaloznak; 3) kik a vető magot alászántani szokták, s 4) kik időnyeres és munka kimérlésért nem csak nem restelnek, de tehetnek is valamit.

A gyakorlat teréről vett imez adatok kedvező színbe állítják a kettős ekéket mindazon gazdákra nézve, kik könnyű vagy csak közép kötöttségű földön gazdálkodnak, s hol nagyon mély szántás nem igényeltek, kiváltképpen tehát tarló ugar és vető szántásra.

Egyébiránt még csak annyit jegyzünk meg, hogy Hajnik János ur a kettős ekék általánosabb elterjedését előmozdítandó, nem késett módokrol gondoskedni, hogy bármely számu megrendeléseknek elég tétethessék. Ezen ekék fő alkatrészeit ugyanis, az ekefejet, a kevasat és kormányt mintá szerint gyárilag nagyban készítették, mely egyes főrészek aztán — tetemes szállítási költség megkímélésével — könnyebben megszerezhetők, s egy vagy két — Czenkről nyerhető tökéletesen elkészített példány után minden vidékbeli faragó s kovács által pontosan összeállíthatók, magától értetődően, hogy az egyes mértékek, távolságok s irányzatok szigoruan megtartandók.

Egy tökéletesen kiállított ily eke Czenken talyiga nélkül 25 pfrt. G. L.

A török birodalom.

IX.

Az üzletnek két főtenezője van: a pénz és nyelv. A török birodalomban mindkettő sajátságos alakban mutatkozik.

A pénzláb, mely jó hiteli országokban rendíthetetlen, itt számtalan változatos befolyásoknak van kitéve: mi az üzleteknek roppant hátrányára volt és van. A török mielőtt Konstanczinápolyt el nem foglalta, saját pénzzel nem bírt: azóta több helyt vereti. Veret aranyat úgy mint ezüstet. Bankjegye nincs.

A számitást és fizetést miként mi forintokban, ők piásztterekben teszik. A piásztter vagy lé, nem képzelteti mint a mi forintunk, hanem emész vert pénz. A piásztter mellett ott áll a két piásztteres ikilik, a 2¹/₂ piásztteres jusluk s az 5 piásztteres hislik ezüst veretben.

A piásztter mellett apró pénzü a halpénzint patogó vékony para áll, miből 40 da-

rab számítottak egy-egy piásztterre. A parának is meg van saját váltó pénze az ospora, miből három teszen egy parát.

Mennyit tesz tehát egy piásztter? e jöne mint a török pénzisme alapja kérdés alá. De ezt a fennemlített pénzláb bizonytalansága ke-rekszámában megmondanunk nem engedi. Eredeti értéke 41¹/₂ p.kr lett volna pénzünk szerint; de a változandóság, mely körül néha egy basa is szabadságot vesz magának, s a hamis pénzverés, a piászttert bankjegyi értelemben agio alá vetette: úgy hogy valódi értéke 15 p.kr körül jár.

Arany pénzt 7, 8, 11 piásztterest veretnek.

A mily különböző a pénzláb, annyira elüt e pénzek alakja is a mieinktől. Pénzüken nincsen kép, mert ezt mint minden képző művészet üzését, vallásuk tiltja. Egyik felén rendszeren az ugynevezett thoghra van, vagy is a császár neve, a másikon a korán valamely mondása.

X.

Ha Törökország nyelvét, s illetőleg mivoltását részletesebben tekintjük: sok okot fog a gondolkodásra szolgáltatni.

A török mielőtt vallásával meg nem ismerkedett, hogyan irt, minő fogalmakat birt a tudomány mezején: arról semmi nyelv- emléki írott maradványai nincsenek. Ekkor arab eredetű vallásával felvette az arab betűket, felkarolta az arab irodalmat, irásmódot: vagy is arab szellem vitetelt be a törökre, mely benne ős nemzetiségét elveit, gondolatait, érzelmeit ha nem is semmisítette meg, de elferdíté.

A nemzetek koresulása sokkal ifjabb tünemény az emberiség történetében, mintsem ki lehetne mondani: áll-e vagy sem az anyagi s rámutatólag az állati koresulás azon átka, hogy az kipusztulásnak van álavetve. Annyi bizonyos, hogy azon anomalia, mely a töröknek irodalmi nyelvül az arabot telte; a török birodalom végpusztulásának egyik sirsója lesz.

Egy tatár dynastia leigázta Kínát, s a trón fölvevé a kínai nyelvet: s egész e napok véresen folyó forradalmáig biztosítva lön benne a béke. Egy muszka dynastia az orosz birodalom főnökévé lett, egy maroknyi muszka nemzet nyelve ül a roppant orosz birodalom trónján: mi fog ebből később, a nyelv és nemzetiségi fanatizmus korszakában kifejlenni: az a bölcsészet titka.

A nyelv és nemzetiségi kérdés, mely korunkat azon fanatizmussal rázkodtatja, mint rázkodtatá a vallás ügye három század előtt: orjási változások viharát hordja távolról menydörgő setét fellegében: s mindazon népeket és nemzeteket, melyek édes anyai nyelvök s drága nemzetiségökhez a bálványozás imádsával nem ragaszkodtak — vész fenyegeti.

A török nemzetiség, mely mint török nem fejlett, s arab lenni nem tudott; mely az ő és új nyelvet, szellemet, vért, Francia s Angolszország módjára nemzetében összevegyíteni nem bírta, hogy új nemzetkép álljon elő: a legnagyobb rázkódásoknak lesz kitéve, ha csak egy lángelmű reformátor elő nem áll, s a százados elmulasztást egy pár nemzedék segélyével helyre nem állítja vagy is a török nemzet édes anyai nyelvét oda nem emeli, honnan napként ragyoghat melegítőleg és boldogítólag a nemzet szellemére stb.

A török nép tatárjárta, nyelvök is a tatár nyelv egyik leánya. Igen jól hangzik, de némi nyereség van benne. Miként a magyar, a török nyelv is saját szellemmel bír, mely az arabtól és persától annyira különbözik, mint a magyar a latin és némettől. S mit látunk még is? azt mit velünk is szinte végrehajtanak. Miként amott az arab, úgy nehezkedett vala reánk a deák nyelv vallásunkkal, kiküszöbölve édes nyelvünket az irodalom és kormányzás teréről: s milyen nálunk az Approbata fele deák fele magyar magyarsága: olyan lett a török nyelv: az arab és persából egész approbatalis mondásokat felszedvén ma-

gába. Egy félszázadnál alig több, hogy felébredt nemzetünk s megtisztula nyelvünk: mit fog tenni a török, a jövő homálya fedi.

Hogy az ily nyelvtarkítás sokkal szerencsésebb, mint a nyelvkorcstás: azt magunkról láthatók. Miként a magyar a latin irodalom virágait, mézét: úgy ölelé fel a török a persa és arab nyelv gyönyörű képeit, költői és bölcsészeti mondatait. A három nyelv eszméiből alkotta magának szellemet. Az arab nyelv — szokták mondani — reábeszél, a persa hizeleg, a török büntet; a paradicsomban a kigyó első anyánkhöz arab nyelven. Ádám és Éva első szerelmökben persa, s az angyal, mely apáinkat a paradicsomból kiűzte török nyelven beszéle. Ők töröktül beszélnek, de ha magokat tudományosan vagy vallásbeli tárgyokban akarják kifejezni, az arabhoz folyamodnak, s ha lársalognak, vagy a költészet édes mézű nyelvén akarnak szólni: a persa nyelv és költészet ragyogó képeit elegyítik beszédök fonalába. Honnan, ki töröktül jól és szépen akar beszélni, annak arab és persa nyelv ismeretét is kell bírnia.

Kevés változtatással arab betűket használnak; s miként az arabok és zsidók jobbról balra írnak és olvasnak. Tolluk nem dudtoll vagy csont, miként a miénk, hanem finom nád. A papírt, mi főleg Velenczéből vitetnek, igen fényesre simittatják, s író-asztalul térdöket használják, legfelebb papírtáblát illesztenek a papír alá.

Mint minden keleti írásnál, úgy a török írásban sínes a magánhangzó heírva; csupa mássalhangzók miket leírnak: a hangzókat rendszeren alól vagy felül, görbe vagy egyenes kis vonalokkal jegyzik oda; mit azonban a koránon kívül, más írásokban, mint a fősvény ember az i feliből a pontot — elszóktak feledni. E miatt, s az ábecze sokfélesége miatt, a török olvasás igen nehéz: mondhatni irodásban, tudományos mezőn, számatlatnál, mind más az ábecze; ki egyik ábeczét jól olvassa, az a más még csak nem is fogja sillabizálhatni.

Az ábeczék e sokféleségét a nyomtatás be nem vitelének köszönhetni, melynek bevitelét a török kormány is, mint sok mások is, a lehetőségig akadályozták. A legelső török nyomdát 1727-ben vitte be Konstanczinápolyba egy budai születésű renegat, ki Ibrahim nevet vett vala ott fel. E nyomda azon időtől sok vizzályon ment át, s igen sokszor kénytelen szünnapokat vagy is éveket tartani. A pápi befolyás monopolizálta a tudományt és tudatlanságot. S ott is, mint egykor Europa több részében, vallási és jogi könyveket írni, nyomtatni nem szabad. Honnan igen természetesen, a török földön egy sereg ember él ma is, kik a korán, naptár, s egyebek tóllali másolásával foglalkoznak, bölcsőjében lévén a könyvnyomdászat.

Azonban mindamellert is, hogy Europa nyugotától nagyon messzi maradt a török nyelv-mivelés s az itteni miveltetés, még sem maradt annyira, hogy nyugotot utól ne érhesse. Az izlám bevétele, s Konstanczinápoly elfoglalása óta az addig barbar nemzet roppant haladásokat tett. A tudomány, költészet több ágaiban hatalmas lépéseket mutat. A művészet ágai, a képzőművészeteket, szobrászatot, festészetet kivéve, melyeket vallásuk tilt el, nem ismeretlenek.

Az udvari történész folytonosan jegyezi: s Saad-ed-din (+ 1599) annalisa, mint legregibb történetírójoké, több europai nyelvre le van fordítva. K. L.

H I R F Ū Z É R.

Kolozsvár február 17-kén.

** Nagyszerű előkészületek tétetnek mindenfelé egy bátra, mi f. hó 25-kén fog tartani a színház javára. A nap hősei álarcos gyermekek lesznek, kik tarkábnál tarkább vegyülthen álarcos menettel nyitandják meg a vigalmat. Nennyire sejtetheti, az idei évszak legélvdsübb vigalma e lesz.

** Bulyovszkiné, a pesti színház egyik kedvelt tagja, mint értesültünk, holnap indul felénk, hová vendégszerepekre van meghívva.

** Pongrácz Józsi, zenekarunk ismert első hegedűse „Leopoldine” című négyest szerzett, mit táncvígalmaink egyikében tetszéssel fogadtak, s kiadni szándékozik, minek előre örvendünk; s sikert kívánunk szerzői pályájára.

* A lapunk 12. számában említett épülő félben lévő üvegyár nem Krasznamegyében, hanem Oláhország szélén, a zágoni határban, a gróf Mikes Benedek ur Kraszna nevű jószágán van.

— Horváthországban egy nő valóságos monstrumot szült. A halvaszületett gyermeknek két feje, két keze, négy lába van; a fejek az állnál vannak összenöve.

— Konstantinápolyban m. hó 25, 26-ka éjén heves négy földingási mozgást éreztek.

— Abdel-Kaderről írják, hogy Brusában igen elvonultan él, s idejét gazdalkodással, imádkozással s tanulással tölti. Gyakran személyesen buzdítja munkára a szolgálatában álló arabokat.

— Az új-yorki ipartárlaton mindössze 1186 kitüntetés történt. Ebből az Egyesültállamokra esik 505, Franciaországra 153, Angliára 143, Poroszországra a vámmegyleti államokkal 136, Belgiumra 10, a Schweizra 29, Hollandra 12 és Auszriára 18. Franciaország most is mint a londoni ipartárlaton minden más szárazföldi államnál több éremet nyert. Az Auszriára eső éremek számát aránylag csekélynek nem mondhatni, miután e birodalom ipara nagyon kevésé volt képviselve, a távolság és szállítási akadályok miatt.

— A galicziai gazdasági társulat 44,000 forintot egy jószágot vett, a hol megkísérteni szándékozik minden új gépet, mely a gazdaszat terén fölmerült, minden idegen gabonanemeket, takarmány- s kereskedelmi növényeket. Főczélja azonban e jószágon derék gazdákat nevelni.

— A pesti nemz. kaszinó bevétele a múlt évben 20,642 forint volt, kiadása a bevételt feljűmulaj ugyan, de az 1852-ki 12,178 forint pénztármaradékot csak annyira apasztá, hogy még 11,972 forint tőke maradt. A kaszinó évenként 2,200 forintot fizet a nemz. színház egy páholyáért.

— Hírlik, hogy a magyarországi dohánytermesztés emelésére a beváltási árat kedvezőbbé fogják tenni.

— Berlinben ez év elején épen 1554 berkocsi és ennek különféle nem volt, mint az a hivatalos kimutatásból kitűnik.

— „A consulság és császárság története” három utolsó kötete Thierstől remélhetőleg ez év folytatán megjelen.

— A pesti vakokintézetével a vakok eltartásáról gondoskodó intézetet szándékoznak összecsatolni.

— Triest városa jelen évre 10,000 forintot határozott a színház segélyezésére fordítani.

— Ő Felsége 18,035,967 forintot méltóztatott jóváhagyni 1854-re a törvénykezési ügyekben.

— Az új-yorki ipartárlaton többi közt bronz éremet nyertek: Singer János Pesten, egy ruganyos frakkért, Wolff F. Szebenben, kecske- és báránybőr jeles kidolgozásáért, Fischer M. Herenden szép magyar porcellánvázákért.

— Bécsben múlt év végével összesen 58 iskola volt, melyekben leánygyermeknek női munkákban nyertek oktatást.

— Sz. Pétervárt jelenleg egy színművet nagyon látogatnak, melynek czíme „A sinopei harc.” A legelső előadásán a trónörökös és a többi nagy herczegek is jelen voltak. A czár meghagyta, hogy minden előadásra 50 katonát kell küldeni. A végső jelenet a sebastopoli kikötőt mutatja azon pillanatban, a midőn a török foglyokat s ezek közt Osmán pasát oda heviszik.

— A birodalom különböző vidékeiről érkezett hivatalos tudósítások szerint az ősz ivetések általában frissek és jók.

— A félegyház-szegedi vasuton e hó 3-kán történt az első próbamenet. A szintén 8 mföldnyi utat 1 óra 25 perc alatt tervék meg.

— Kossuch és Kuhinka, üveghuta- és vashámor-tulajdonosok Nográsban, közelről bronz érdemets oklevelet kaptak a londoni műtárlatba küldött gyártmányaikért.

— Vulkanról írják, hogy a szomszéd oláh kerületekben a nagy szarvasmarhákat öszszeírják, s e miatt a szokott marhavásárok elveszték érdeküket, mert senki sem rendelkezhet szabadon marháival.

— Scherzer bécsi borkereskedő nem rég 15,000 veder nagyobb részt mint a magyar bort

küldött volt Olaszhonba, s a napokban megint 10,000 vedert szállít.

— A lelkészeket egy körrel emlékezteti azon rendeletre, hogy katonakötelezettek össze ne eskessenek felsőbb engedély nélkül.

— A Pesti Napló egy felhívást hoz a Balaton gőzhajózás ügyében, s az újban kibocsátott 200 részvény megvevését indítványozza, minthogy ha e részvények márt. 20-kaig el nem kelnek, a társulat feloszlását ki kell mondani.

* Irodalmi hírek. Mátrai Gábor kibocsátá az előfizetési ivatek a „Magyar népdalok egyetemes gyűjteményére,” melyből az I füzet már megjelent s hozza 39 dal-számot. Előfizetési ár mindkét füzetre 3 forint, csak a másodikra 1 forint, 30 krajár. — Szokolai István „A Korán” cím alatt Törökország jelen állapotát és viszonyait tárgyzó művet írt, a melynek első füzeté már megjelent, s ára 1 forint. — „A magyar nők házi könyvtárából” megjelent az első füzet. Degre „Beszélései” elhagyák a sajtót.

Felhívás a gazdasági egyesület tagjaihoz.

Ő cs. kir. apostoli Felsége az erdélyi gazdasági egyesületnek már megerősítve volt alapszabályait helyben hagyván, az egylet további fennállhatását kegyelmesen megengedni méltóztatott. Ebből folyólag az egylet belső ügyei, és teendő intézkedései rendezése végett, a kolozsvári cs. kir. vid. katonai parancsnokságának idei 1505 számú engedélyénél fogva, jelen év február hó 26-kán délelőtt 10 órakor a kaszinó teremében egy közgyűlés tartását határozta el.

Hazafiai tisztelettel szállítanak fel tehát minden eddigi részvényesek és ügybarátok, kik a honnak s annak egyes polgárainak a gazdaság terén emelkedését, vagyonosodását és jólétét előmozdítani keblökben hordják — a kitűzött helyen és időben minél számosabban megjelenni, hogy az e terén eszmecsere, és több oldalról vitatások minél tisztább irányt adjanak az egylet kitűzött üdvös céljainak.

Kolozsvárt febr. 15-én 1854.
Csiszár Samu,
ideiglenes jegyző.

Agio.

Bécs febr. 13-án arany: 32 $\frac{1}{4}$; ezüst 26.

HIRDETÉSEK.

MAGÁN HIRDETÉSEK.

(308) (2-3)

Erdélyi udvari agens

s egyszersmind

mint ki nevezett

erdélyi

törvényes ügyvéd

MARUSSI SAMUEL

Jelenti ezennel, hogy ügyvédi cancelláriáját N. Szebenben kinyitván — örvendeni fog a hozzá folyamodóknak peres és más ügyekben valamint iten, ugy Bécsben is szolgálhatni. —

(311) (1-3)

Nevezetes tudnivaló

Minden gazdának az, hogy a legjobb és legfrisebb **veteménymag** találják Kolozsvárt és Tordán a **Taufer Ferencz VADMACSKA** című kereskedésében; ugyanott van valóságos erfurti **teljes viola** — és más nemü virág-magvak, friss luczerna és löhere érkezendő.

(310) (1-3)

Eladó ház árverésen.

E városi belső Tordautcai **BANÓ**-féle 10. számú ház folyó év február 27-én

délelőtti 10 órakor, a tulajdonosnó akaratjából árverés útján eladandó lévén, az ezt megvásárolni kívánók az irt időben a nevezett háznál megjelenni felszólítanak.

(312) (1-2)

Egy egészen új

Tekeasztal

hozzátartozókkal együtt, azaz: lapdák, tákok és egyéb mobiliák eladók.

Bővebb tudomást vehetni h. Szécutczában 138 szám alatti háznál a tulajdonostól.

(306) (2-2)

Eladó fejős bival.

B. Királyutczában 37. szám alatt egy borju nélkül tejelő fejős bival eladó.

(307) (2-3)

Haszonbérbe adó jószág.

Báró Bánffy Albert ur **választott jószága** f. év Sz. György napjától kezdve haszonbérbe kiadó. — Bővebben értekezhetni személyesen, vagy bérmentes levél által magával a tulajdonossal Sz. Nagyaluban.

A kereskedelmi és iparkamara befolyása mellett szerkeszti **BERDE ÁRON**, tanár. —

Nyomatott a rom. kath. lyc. könyvnyomóintézete betűvel.

Koloz

Vit
Évnyeged
Félévre

A lap bels
hoz címze

Egy pár
L. F.
Báró Duj
népre. 3.
zér. — N

Egy p

Küs
gazdaság
ból felfog
lás factor
közéiről

Ezer
legfontos
szük, hog
iránti azo
tuliók a n
zá szoktat
benne, m
keinkre n
alkotmány
lekvési té
hanem te
mertetni,
pánkozás
és befoly
nalkozó m
mel foglal
Ha a
jelesb egy
dasági üg
és czélsze
sület által

Ezen
bizonyosan
gáltathat a
reszkedhet
akar kivált
kel ébreszt
egyesület

Nézet
ban állana,
daság köré
tést, részin
mozza és l
azok iránt
reszzen.

Ezen
hatnának, f
gélyt igény
az orvoslás
tosabban f

Az összes
különböző
korlatilag v
lehetetlen;
hogy a köz
vezve, hog
gyen. A fő
ból még az
na jó alaku
nevezendő
megindítath

A fiók
döinek gyal
ni, mert his